

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В роботі запропоновано рекомендації щодо покращення аспектів власного капіталу як складової фінансової системи підприємства на сьогоднішній день в Україні.

Ключові слова: підприємство, капітал, система.

Abstract

The paper offers recommendations for improving aspects of equity as a component of the financial system of the enterprise today in Ukraine.

Keywords: enterprise, capital, system.

Вступ

Сучасні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності визначають власний капітал як "частину в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань". Теоретичну основу дослідження питання оцінювання власного капіталу як складової фінансової системи склали наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як: Бедзай О.В., Демиденко С.Л., Єпіфанова І. Ю., Слободян Н. Г. та інші.

Метою роботи є систематизація підходів до визначення сутності власного капіталу.

Основна частина

Встановлення ринкових умов зумовлює потребу перегляду положень бухгалтерського обліку витрат, а також методики формування й обробки одержаної облікової інформації, виходячи з існуючого господарського механізму та наявної обчислювальної техніки. Саме тому тема "Власний капітал як складова фінансової системи підприємства" є досить актуальною.

Власний капітал показує частку майна підприємства, яка фінансується за рахунок коштів власників і власних засобів підприємства. Тривалий час у вітчизняній теорії та практиці питанню фінансування діяльності господарських структур за рахунок капіталу власників приділялась надзвичайно мала увага, оскільки за адміністративно-командної економіки державні підприємства в централізованому порядку наділялися статутним капіталом, який не міг бути змінений у результаті емісії (чи анулювання) корпоративних прав.

Власний капітал підприємства – це підсумок першого розділу пасиву балансу, тобто перевищення балансової вартості активів підприємства над його зобов'язаннями. Основними складовими власного капіталу є статутний капітал, додатковий і резервний капітал, нерозподілений прибуток. Відомості про розміри статутного і резервного капіталу містяться у статуті підприємства. Показник власного капіталу є одним з головних індикаторів кредитоспроможності підприємства. Він – основа для визначення фінансової незалежності підприємства, його фінансової стійкості та стабільності[1].

Власний капітал — це загальна вартість засобів підприємства, інвестованих його власниками з метою отримання доходу на такі інвестиції, які належать йому на правах власності і поряд із позиковим капіталом використовуються ним для формування активів.

Власний капітал являє собою нагромадження шляхом збереження запасу економічних благ у формі грошових коштів та реальних капітальних товарів, що залучається його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс і чинник виробництва з метою отримання доходу, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язане з чинниками часу, ризику і ліквідності[3].

Власний капітал – це власні джерела фінансування підприємства, що вкладені його засновниками без визначеного строку їх повернення, накопичені суми реінвестованого прибутку протягом строку функціонування підприємства та інші власні джерела[2,4,5].

Для більшості підприємств основним елементом власного капіталу є статутний (номінальний) капітал – сума вкладів власників підприємства в його активи за номінальною вартістю згідно із засновницькими документами. У відповідній статті балансу наводиться зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства. Сума статутного капіталу, а також рішення про його збільшення або зменшення мають бути зареєстровані у Державному реєстрі господарських одиниць і за вартістю відповідати даним фінансової звітності, зокрема балансу. Це та сума капіталу, в межах якої засновники підприємства (зокрема АТ, ТОВ) несуть матеріальну відповідальність перед його кредиторами. Саме тому зменшення статутного капіталу за наявності заперечень кредиторів не допускається.

Сутність власного капіталу підприємства проявляється через його функції. На наш погляд, серед них можна виокремити такі основні:

- функція заснування та введення в дію підприємства. Власний капітал у частині статутного є фінансовою основою для запуску в дію нового суб'єкта господарювання;
- функція відповідальності та гарантії. Як уже було зазначено, статутний капітал є свого роду кредитним забезпеченням для кредиторів підприємства.

Власному капіталу в пасиві балансу відповідають чисті активи в активній стороні балансу. Чим більший власний капітал підприємства, зокрема статутний капітал, тим більших збитків може зазнати підприємство без загрози інтересам кредиторів, отже, тим вищою є його кредитоспроможність.

Захисна функція. У той час, як попередня функція характеризує значення власного капіталу та статутного капіталу для кредиторів, захисна функція показує, яке значення має власний капітал для власників. Чим більший власний капітал, тим краще захищеним є підприємство від впливу загрозливих для його існування факторів, оскільки саме за рахунок власного капіталу можуть покриватися збитки підприємства. Якщо в результаті збиткової діяльності відбувається перманентне зменшення власного та статутного капіталу, то підприємство може опинитися на межі банкрутства.

Функція фінансування та забезпечення ліквідності. Внесками у власний капітал, разом зі спорудами, обладнанням, цінними паперами та іншими матеріальними цінностями, можуть бути грошові кошти. Вони можуть використовуватися для фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємства, а також для погашення заборгованості по позичках.

Функція управління та контролю. Згідно із законодавством власники підприємства можуть брати участь в його управлінні. Найвищим органом АТ чи ТОВ є збори учасників товариства, які призначають керівні органи та ревізійну комісію. Фактичний контроль над підприємством здійснює власник контрольного пакета його корпоративних прав.

Також основними факторами, які впливають на власний капітал підприємства, є: галузеві особливості діяльності підприємства, стадія життєвого циклу підприємства та темпи його розвитку, структура витрат і рівень операційного лівериджу, рівень рентабельності діяльності тощо.

Ефективне управління капіталом, як основна складова фінансової системи підприємства, здатне забезпечити одержання і закріплення позитивних результатів господарської діяльності вітчизняних підприємств. Проте результативність їх роботи значною мірою залежить від глибини застосування аналізу для пошуку оптимальних управлінських рішень.

Демиденко С.Л. вважає, що капітал чи чисті активи, отримані в результаті розрахунку, являють собою вартість поточного капіталу підприємства, оскільки майно підприємства, очищене від зобов'язань (чисте майно, чистий актив) і прирівнюване до власного капіталу, - фактично є поточним капіталом підприємства[3].

На думку Бедзая О.В., залучаючи капітал із різних джерел, фінансові менеджери намагаються оптимізувати структуру капіталу, щоб зменшити середньозважену вартість капіталу. Середньозважена вартість капіталу – середня ціна, яку платить підприємство за використання сукупного капіталу, сформованого з різних джерел. Вартість капіталу і вартість підприємства взаємозв'язані[1].

Таким чином, формула (1) розрахунку капіталу матиме такий вигляд:

$$\text{Капітал (К)} = \text{Активи (А)} - \text{Зобов'язання (З)} \quad (1)$$

Враховуючи визначення доходів (Д) і витрат (В) та їх вплив на власний капітал основне бухгалтерське рівняння за формулою (2) буде таким:

$$A = K + З + Д - В \quad (2)$$

У цьому вигляді бухгалтерська рівність дає наочне уявлення про економічний взаємозв'язок основних форм звітності: різниця між доходами і витратами, являє собою чистий прибуток (чистий збиток), який розраховується у Звіті про фінансові результати і який збільшує (зменшує) власний капітал підприємства.

Крім доходів і витрат, існують ще дві операції, що впливають на величину власного капіталу, це: інвестиції (І) та вилучення капіталу (Вл) власниками. Вони також можуть бути введені до основної бухгалтерської рівності за формулою (3):

$$A = K + З + Д - В + І - Вл \quad (3)$$

У такій формі балансова вартість використовується досить рідко, але вона найбільш наочно демонструє не тільки процес збільшення капіталу в результаті власної діяльності підприємства, а й можливості його змін, які привносяться із зовні, тобто інвесторами[4].

Висновки

Отже, власний капітал є основою для початку і подальшого існування будь-якої господарської діяльності і є найголовнішою складовою фінансового стану підприємства. Без всіляких сумнівів, правильне ведення обліку власного капіталу безпосередньо відіграє важливу роль у стосунках між власниками підприємства, оскільки прибуток зазвичай розподіляється пропорційно частці у статутному капіталі кожного з власників чи засновників підприємства.

В результаті було досліджено аспекти власного капіталу підприємства як складової фінансової системи в сучасних економічних умовах в Україні. Проте на цей час в Україні продовжують існувати невирішені питання, які тісно пов'язані з правовим регулюванням обліку фінансово господарської економічної одиниці, зокрема власного капіталу. Враховуючи, що найважливішою складовою управління рухом авансованого капіталу є облікова інформація, на підставі якої визначаються межі формування, розподілу та подальшого відтворення індивідуального капіталу", підприємствам необхідно ретельно відслідковувати усі законодавчо-нормативні зміни щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності власного капіталу з метою запобігання правопорушенням через невідповідність обліку та звітності законодавчим вимогам.

На величину власного капіталу впливають:

- інвестиції, які збільшують активи за рахунок додаткових коштів власника підприємства;
- вилучення коштів власниками підприємства, що зменшує активи підприємства;
- доходи, які призводять до зростання власного капіталу;
- витрати, які зменшують величину власного капіталу.

Також можна сказати, що основними факторами, які впливають на власний капітал як складову фінансової системи підприємства, є: галузеві особливості діяльності підприємства, стадія життєвого циклу підприємства та темпи його розвитку, структура витрат і рівень операційного лівериджу, рівень рентабельності діяльності тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бедзай О. В. Трансформація фінансової звітності та її вплив на методику аналізу ліквідності балансу / О. В. Бедзай // Вісник Львівської комерційної академії. Серія: Економічна. – 2014. – Вип. 44. – С. 86-89.
2. Джеджула В. В. Перспективи забезпечення фінансової стійкості підприємств будівельної промисловості в умовах кризи / В. В. Джеджула, І. Ю. Спіфанова // Управління соціально-економічним розвитком країни, регіону, підприємства в умовах кризи (виробнича, будівельна та транспортна галузі) : монографія / за ред. Л. М. Савчук. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019. – Розд. 8.4. – С. 386-400.

3. Демиденко С. Л. Методичні підходи до стратегічного аналізу показників фінансової звітності / С. Л. Демиденко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2015. – Вип. 27. – С. 218-225.

4. Єпіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність : практикум / І. Ю. Єпіфанова, В. В. Джеджула. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 143 с

5. Єпіфанова І. Ю. Власний капітал у системі фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств / І. Ю. Єпіфанова // Проблеми економіки. - 2016. - № 3.

Юзвенко Ірина Василівна - студентка групи МФК 186, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Єпіфанова Ірина Юріївна - доктор економічних наук, професор кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет.

Iryna V. Yuzvenko - student, Faculty of management Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa.

Iryna Yu. Yepifanova - Doctor of economic sciences, Professor of Finance and innovation management, Vinnitsa National Technical University.